

Utbildningsutskottets yttrande 2022/23:UbU1y

Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 13 oktober 2022 att ge övriga utskott tillfälle att senast den 29 november 2022 yttra sig över de iakttagelser som gjorts i en promemoria som upprättats inom konstitutionsutskottet om uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen.

Konstitutionsutskottets uppföljning omfattar de subsidiaritetsprövningar som genomfördes i riksdagen, dvs. ledde till beslut antingen i ett utskott eller i kammaren, under tiden den 1 januari–31 december 2021. Även det samlade utfallet av tidigare subsidiaritetsprövningar uppmärksammas i uppföljningen.

Utbildningsutskottet redovisar i yttrandet sina kommentarer och bedömningar med anledning av konstitutionsutskottets frågor och iakttagelser.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Konstitutionsutskottet beslutade den 13 oktober 2022 att ge övriga utskott tillfälle att senast den 29 november 2022 yttra sig över de iakttagelser som gjorts i en promemoria som upprättats inom konstitutionsutskottet om uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen.

Konstitutionsutskottets uppföljning omfattar de subsidiaritetsprövningar som genomfördes i riksdagen, dvs. ledde till beslut antingen i ett utskott eller i kammaren, under tiden den 1 januari–31 december 2021. Även det samlade utfallet av tidigare subsidiaritetsprövningar uppmärksammas i uppföljningen. Subsidiaritetsprövningar som inleddes under hösten 2021 men avslutades först under våren 2022 ingår inte utan tas i stället upp vid nästa uppföljning. Utbildningsutskottet subsidiaritetsprövade ett utkast under 2021 om EU:s deltagande i det europeiska partnerskapet om metrologi, COM(2021) 89.

Bakgrund

Subsidiaritetsprövning

Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009. Sedan dess har riksdagen enligt 9 kap. 20 § andra stycket riksdagsordningen (RO) i uppgift att pröva om ett utkast till en av unionens lagstiftningsakter strider mot subsidiaritetsprincipen. Prövningen utförs av utskotten i riksdagen. Konstitutionsutskottet ska därutöver enligt 7 kap. 8 § andra stycket RO följa tillämpningen av subsidiaritetsprincipen i riksdagen och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser. Utskottet meddelar kammaren sina iakttagelser genom ett betänkande (KU5).

Konstitutionsutskottets promemoria

Konstitutionsutskottet har i en promemoria daterad den 6 oktober 2022 redogjort för de subsidiaritetsprövningar som genomfördes i riksdagen under 2021. Av promemorian framgår att utbildningsutskottet prövade ett utkast under 2021, (COM(2021) 8). Utskottet ansåg att utkastet inte stred mot subsidiaritetsprincipen, vilket meddelades kammaren genom ett protokollsutdrag. Konstitutionsutskottet har i uppföljningen av 2021 års subsidiaritetsprövningar beslutat att efterfråga övriga utskotts eventuella kommentarer till och bedömningar av de iakttagelser som översänts till utskotten i den nämnda promemorian. Konstitutionsutskottet önskar särskilt följande kommentarer och bedömningar från övriga utskott:

1. en kommentar till det samlade utfallet av genomförda subsidiaritetsprövningar på olika politikområden under 2021 jämfört med 2020 samt sedan Lissabonfördragets ikraftträdande
2. en samlad bedömning av i vilken utsträckning utrymmet för nationella åtgärder på olika politikområden inom utskottets beredningsområde minskat till följd av utkast till lagstiftningsakter från EU som subsidiaritetsprövats av utskottet sedan Lissabonfördraget trädde i kraft samt hur den sammantagna utvecklingen på olika politikområden förhåller sig till upprätthållandet av subsidiaritetsprincipen
3. en kommentar till kommissionens motiveringar avseende subsidiaritetsprincipen
4. kommentarer om i vilken utsträckning utskottet använder sig av Ipx (Interparliamentary EU information exchange) och kontakter med riksdagens representant vid EU:s institutioner eller om utskottet haft några kontakter med sina motsvarigheter i andra nationella parlament för inhämtande och utlämnande av information
5. kommentarer i övrigt om hur utskottet anser att subsidiaritetsprövningarna fungerar och eventuella förslag eller önskemål till förbättringar.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla att EU-samarbete inom utbildningsutskottets beredningsområde till stor del bedrivs på andra sätt än genom lagstiftning, vilket i sin tur återspeglas i antalet ärenden som utbildningsutskottet bereder. Inom politikområdet utbildning har EU endast befogenhet att stödja, samordna eller komplettera medlemsstaternas åtgärder, enligt artiklarna 165 och 166 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Inom politikområdet forskning och teknisk utveckling samt rymden har EU s.k. delad befogenhet, dvs. befogenhet att vidta åtgärder under förutsättning att det inte hindrar medlemsstaterna från att utöva sina befogenheter, se artiklarna 179–190 i EUF-fördraget.

Utbildningsutskottet redovisar nedan sina kommentarer och bedömningar under ett antal underrubriker som motsvarar konstitutionsutskottets frågor.

Det samlade utfallet av genomförda subsidiaritetsprövningar på olika politikområden under 2021 jämfört med 2020 samt sedan Lissabonfördragets ikraftträdande

Från Lissabonfördragets ikraftträdande den 1 december 2009 till den 31 december 2021 subsidiaritetsprövade utbildningsutskottet 26 utkast till lagstiftningsakter. Under 2020 genomfördes inga subsidiaritetsprövningar. Elva av utkasten gällde forskning och teknisk utveckling och åtta gällde industripolitik. Därutöver gällde fem utkast utbildning. Tre utkast rörde rymdpolitik. Två utkast gällde fri rörlighet för arbetstagare och lika många gällde etableringsrätt. Ytterligare två utkast gällde fri rörlighet för tjänster.

Därutöver grundade sig två utkast på artikel 114 i EUF-fördraget, dvs. tillnärmning av lagstiftning som rör den inre marknaden. Ett utkast gällde sysselsättning. Vissa av utkasten under perioden berörde flera politikområden. Utskottet ansåg i samtliga fall att utkasten inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Utskottet har inte lämnat några utlåtanden sedan Lissabonfördraget trädde i kraft.

Utrymmet för nationella åtgärder på olika politikområden inom utskottets beredningsområde till följd av EU-förslag som subsidiaritetsprövats och hur den sammantagna utvecklingen på olika politikområden förhåller sig till upprätthållandet av subsidiaritetsprincipen

Mot bakgrund av utskottets förhållandevis få subsidiaritetsärenden som samtidigt är fördelade på ett relativt stort antal politikområden, varav ett politikområde – utbildning – inte får harmoniseras, kan utskottet inte dra några mer övergripande slutsatser på det sätt som efterfrågas i punkt 2 i konstitutionsutskottets promemoria.

Kommissionens motiveringar i fråga om subsidiaritetsprincipen

Kommissionen var förslagsställare i det ärende som utskottet prövade 2021, liksom i samtliga ärenden som utskottet prövat sedan 2011. Utskottet har tidigare efterfrågat mer utvecklade motiveringar från kommissionen till varför förslagen är förenliga med subsidiaritetsprincipen (se yttr. 2013/14:UbU1y s. 4, 2014/15:UbU1y s. 5 samt 2015/16:UbU2y s. 6). Utskottet kan konstatera att den positiva utvecklingen av kommissionens motiveringar som utskottet kunnat skönja tidigare år (fr.o.m. yttr. 2017/18:UbU3y) fortsatte under uppföljningsåret 2021. Utskottet har inte behandlat något utkast där kommissionens motivering i subsidiaritetsfrågan saknats.

Inhämtande av information från Ipex och riksdagens representant vid EU:s institutioner

Vid genomförandet av de subsidiaritetsprövningar som utskottet gjorde uppföljningsåret 2021 hämtade utskottet information om andra parlaments behandling av utkasten från webbplatsen Ipex (Interparliamentary EU information exchange). Utskottet fann informationen på webbsidan av liten eller ingen relevans för behandlingen av utkasten och har därmed, som även påpekades i tidigare års yttranden, intrycket av att informationen som finns tillgänglig via webbsidan är begränsad (se bl.a. yttr. 2019/20:UbU2y s. 6 och 2020/21:UbU2y s. 5). Den löpande rapporteringen från riksdagens representant vid EU:s institutioner är ett värdefullt kunskapsunderlag. Representanten kontaktas i övrigt när det bedöms relevant. Vidare har utskottet tagit del av yttranden från andra nationella parlament när dessa har

delgetts riksdagen och utbildningsutskottet. Utskottet har i övrigt inte sett något behov av att inhämta information från andra nationella parlament.

Övrigt

Utbildningsutskottets uppfattning är att behandlingen av subsidiaritetsärenden i huvudsak fungerat väl. Utskottet har även tidigare uttalat att behandlingen fungerat väl (senast i yttr. 2019/20:UbU2y).

Stockholm den 15 november 2022

På utbildningsutskottets vägnar

Fredrik Malm

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Malm (L), Åsa Westlund (S), Patrick Reslow (SD), Josefin Malmqvist (M), Robert Stenkvis (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Mats Wiking (S), Jörgen Grubb (SD), Aylin Fazelian (S), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Daniel Riazat (V), Mathias Bengtsson (KD), Muharrem Demirok (C), Anders Alftberg (SD), Camilla Hansén (MP), Rose-Marie Carlsson (S) och Oliver Rosengren (M).